

КРЕДИТОСПРОМОЖНІСТЬ ЯК ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Охарактеризовано поняття кредитоспроможності, проаналізовано показники, які характеризують кредитоспроможність.

Ключові слова: кредитоспроможність, платоспроможність, позичальник, аналіз кредитоспроможності.

Abstract

The concept of creditworthiness is characterized, indicators are analyzed that characterize creditworthiness.

Keywords: creditworthiness, solvency, borrower, credit analysis.

Вступ

В сучасних умовах кредит є одним із основних джерел швидкого прискорення продуктивності підприємства. В таких умовах необхідно мати чітке уявлення про аспекти надання кредиту як із сторони позичальника так із сторони кредитора, потребуються знання про оцінювання кредитоспроможності позичальника, при цьому сам позичальник має дослідити сферу використання кредиту, її ризики і подальший прибуток, для дотримання виплати кредитору.

Основними дослідниками кредитоспроможності є такі науковці як Данілов О., Вовк В., Хмеленко О., Вовчак О., Соколова А., Примостка Л., Васюренко О., Галасюк В..

Метою дослідження є узагальнення теоретичних основ кредитоспроможності підприємства.

Основна частина

Кредитування є процесом, пов'язаним з багатьма чинниками ризику, які здатні спричинити непогашення позики в обумовлений термін. Зміни в внутрішній діяльності підприємства позичальника може відобразитися на погашенні боргу. При цьому і сам комерційний банк, надаючи позики, повинен вивчати чинники, які можуть спричинити за собою їх непогашення. Це вивчення називається аналізом кредитоспроможності. Основна мета такого аналізу це визначення здатності і готовності позичальником повернення запрошеної позики. Банк повинен визначити ступінь ризику, який він готовий узяти на себе, і розмір кредиту, який може бути наданий при певних обставинах. Наприклад, банки в розвинених капіталістичних країнах застосовують складну систему великої кількості показників для оцінки кредитоспроможності клієнтів.

Кредитоспроможність позичальника -- це здатність юридичної або фізичної особи повністю та у строк розрахуватися зі своїми борговими зобов'язаннями. Вона не фіксує неплатежі за минулий період або на якусь конкретну дату, а прогнозує його платоспроможність на найближчу перспективу [1].

Згідно з Національним банком України, кредитоспроможність – це наявність у позичальника (контрагента банку) передумов для проведення кредитної операції і його спроможність повернути борг у повному обсязі та в обумовлені договором строки [8].

Ще одне, більш змістовне, є визначення М.О. Сахарової, яка вважає що кредитоспроможність клієнтів банків є “таким фінансово-господарським станом підприємства або організації, який дає упевненість в ефективності використання позикових засобів, здатності й готовності позичальника повернути кредит відповідно до умов кредитного договору” [7].

Деякі автори визначають категорію “кредитоспроможність” як “правове і господарське положення позичальника, що реально склалося, і, виходячи з оцінки якого банк ухвалює рішення про початок (розвитку) або припинення кредитних відносин з позичальником” [9].

До укладання кредитного договору банк повинен ретельно проаналізувати кредитоспроможність позичальника, вивчити фактори, які можуть спричинити непогашення позики. Можливість повернення основної суми боргу є одним з головних принципів, який завжди повинен бути дотриманий при проведенні банком кредитних операцій.

Аналіз кредитоспроможності та фінансового стану позичальника проводяться банком на підставі:

- 1) документів та матеріалів, отриманих безпосередньо від клієнта;
- 2) документів та матеріалів про клієнта у базах даних банку;
- 3) інформації з оточення клієнта [2].

Загальна уява про потенційного клієнта-позичальника, його характер визначається репутацією, ступенем відповідальності, готовністю та бажанням повертати борг. Банк повинен перш за все з'ясувати, як позичальник виконував попередні зобов'язання раніше, чи були у нього затримки у погашанні позик, який його статус у бізнес світі. Для отримання психологічного портрета позичальника банк використовує особисте знайомство з клієнтом, консультації з іншими банками та фірмами, діловими партнерами та іншу доступну інформацію. Також, важливою характеристикою є основне джерело погашення боргу підприємства. Найбільш бажаним вважається таке джерело погашання кредиту, як прибуток та інші власні кошти, задовільним – залучення для покриття боргу засобів від реалізації активів, та поганим джерелом – інші запозичені кошти.[4]

Для здійснення оцінки фінансового стану позичальника, банк-кредитор має врахувати чітко визначені об'єктивні показники його діяльності. Ними є [3-10]:

- 1) обсяг реалізації;
- 2) прибуток та збитки;
- 3) рентабельність;
- 4) коефіцієнти ліквідності;
- 5) грошові потоки;
- 6) склад та динаміка дебіторсько-кредиторської заборгованості.

Коли позичальником виступає фізична особа, тоді враховуються соціальна стабільність клієнта, тобто наявність власної нерухомості, цінних паперів, роботи, сімейний стан, і в наслідку:

- 1) наявність реальної застави;
- 2) вік та здоров'я клієнта;
- 3) загальний матеріальний стан клієнта, його доходи та витрати;
- 4) користування банківськими позиками у минулому та своєчасність їх погашення і процентів за ними, а також користування іншими банківськими послугами;
- 5) зв'язки клієнта з діловим світом і т.ін.[5]

У світовій банківській практиці під час вирішення питання про надання кредиту оцінка кредитоспроможності здійснюється за такими найважливішими напрямками (CAMPARI):

- С - характер клієнта, особисті якості;
- А - здатність до повернення позики;
- М - маржа (дохідність);
- Р - мета, на яку будуть витрачені гроші;
- А - розмір позики;
- Р - умови погашення позики;
- І - страхування ризику непогашення позики.

Для підприємства, що отримує кредит, важливо знати, на які показники банк звертатиме особливу увагу. До них належать такі: фінансові коефіцієнти, рух грошових коштів, оцінка ділового середовища підприємства.

Фінансові коефіцієнти - коефіцієнти, які надають можливість оцінити фінансовий стан і ефективність роботи підприємства.

До фінансових коефіцієнтів відносять: коефіцієнт заборгованості, ліквідності, оборотності, прибутковості, витрат, окупності інвестицій або активів, окупність власного капіталу.[6]

Висновки

Отже, кредитна діяльність є дуже ризикованою і доволі досліджуваною комерційною сферою. Кожна сторона має мати план дій щодо надання і використання кредиту. Позичальник має мати чіткий фінансовий план, виражену репутацію на ринку та обсяги реалізації для задовільного рішення щодо отримання кредиту. Кредитор, в свою чергу має детально дослідити підприємство на основі

його конкуренції, можливої наявної історії попередніх виплат позик, діяльність з діловими партнерами та план реалізації кредиту. Всі ці аспекти є потрібними для точного бачення суб'єкта, якому надається кредит. Адже за сучасних умов, де збільшується кількість банків з дворівневою структурою та відбувається орієнтація на ринковий характер економіки, створюється потреба в більш глибокій розробці підходів до проблеми оцінки банками кредитоспроможності позичальників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кредитування: теорія і практика: Навч. посібник – К.: Т-во «Знання», КОО, 2000. – 215 с. (Вища освіта XXI століття).
2. Петрук О.М. Банківська справа: Навчальний посібник / За ред. д-ра екон. наук, проф. Ф.Ф. Бутинця. – К.: Кондор, 2004. – 461 с.
3. Кот Л. Л. Банківський кредит у трансформаційній економіці: Питання теорії, методології, практики. – К.: Знання України, 2003. – 93 с.
4. Примостка Л. О, Фінансовий менеджмент банку: навчальний посібник. – К.: КНЕУ, 1999. – 280 с.
5. Пернарівський О. Оцінка кредитоспроможності позичальника // Фінанси України. - 1999. - №1. - С.19-22.
6. Непочатенко О. О. Фінанси підприємств: підручник / О. О. Непочатенко, Н. Ю. Мельничук - К.: "Центр учбової літератури", 2013. - 504 с.
7. Заруба О.Д. Фінансовий менеджмент у банках. – Київ: "Знання", 2001. – 172с.
8. Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями // Постанова Правління Національного банку України від 25.01.2012 р. № 23. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123417#top.
9. Єпіфанова І. Ю. Інноваційна діяльність як чинник конкурентоспроможності підприємств / Джеджула В. В., Єпіфанова І. Ю., Цвик О. Г. // Інвестиції: практика та досвід. – 2017. – №4. – С. 5 – 8.
10. Єпіфанова І. Ю. Фінансовий аналіз та звітність : практикум / І. Ю. Єпіфанова, В. В. Джеджула. – Вінниця: ВНТУ, 2017. – 143 с.

Косюк Богдан Олександрович — студент групи МФК-16б, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, ел. адреса: kosyukb@gmail.com

Науковий керівник: **Коваль Наталія Олегівна** — доцент, доцент кафедри Фінансів та інноваційного менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: kosyukb@gmail.com

Kosyk Bogdan O. - student of the MFK-16b group, Faculty of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

Supervisor: **Natalia N. Koval** - Ph D, associate professor of the Department of Finance and Innovation Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsya